

O autonomiczną Gminę żydowską.

Tekst memoriału Zw. Gmin żyd. do rządu.

Żydowska gmina wyznaniowa we Lwowie odbyła, jak wiadomo, specjalne posiedzenie poświęcone omówieniu dekretu Prez. Rzpłtej o organizacji żyd. gmin wyznaniowych. Przedmiotem dyskusji — jak już we wczorajszym sprawozdaniu — zaznaczyliśmy — był memoriał Zw. gmin w Małopolsce, wystosowany do Min. W. R. i O. P. domagający się zmian w krywym ludność żydowską i jej prawa do autonomii narodowo-kulturalnej dekrecie.

Poniżej podajemy w obszernem streszczeniu tekst wspomnianego memoriału Związku Gmin Żydowskich w Małopolsce:

Związek Gmin Żyd. w Małopolsce uznając w całej pełni dążność Władz centralnych do przeprowadzenia unifikacji ustawodawstwa, dotyczącego żyd. Gmin, uważa za konieczne podnieść pewne zastrzeżenia odnośnie do całego szeregu postanowień zawartych w rozp. Prez. Rzpłtej z dnia 14. października 1927 r. o uporządkowaniu stanu prawnego w organizacji Gmin wyzn. żyd. Cały szereg instytucji objętych wymienionym rozporządzeniem nie odpowiada stosunkom wytworzonym w ciągu kilku-set lat w Gminach żyd. położonych na terenie b. zaboru austr.

Te nowo zamierzono instytucje gotowe są wprowadzić chaos i zamieszanie w tut. Gminach wyzn., a nawet rozbić Gminy na poszczególne Stowarzyszenia i rzucić między ludność żydowską zarzewie ustawicznych walk, nie zawsze mających podłożo rzeczowe. Tworzenie z każdej Gminy pol. (art. 2. rozp.) Gminy wyznaniowej doprowadzi do tego, że np. w Małopolsce, gdzie jest około 8.500 gmin politycznych mogłoby w myśl dekretu powstać tyleż Gmin wyznaniowych, a tego chyba ustanawiać nie chce. Na obszarze Małopolski istnieje dotąd 252 Gmin wyznaniowych, których terytorjum pokrywa się po największej części z powiatem politycznym, a tylko w pewnych powiatach istnieje od kilkudziesięciu lat po kilka Gmin wyznaniowych. Ten stan nie powinien uległ zmianie.

Art. 3. rozporządzenia stanowi o kompetencjach Gminy wyzn. Kompetencji te uważamy za zbyt ciasną. Gminy bowiem na podstawie dotychczasowych ustaw, zajmują się siłą faktycznych stosunków sprawami kulturalnymi i opieką społ., wobec czego przynajmniej te dwa działy powinny być wyraźnie wskazane, jako wchodzące w zakres działalności Gmin. Podział Gmin na mniejsze i większe, może praktyczny na obszarze b. Zaboru rosyjskiego, uważać musimy na naszym terenie za niepraktyczny i niecelowy. Każda z naszych Gmin obejmuje po kilkadziesiąt gmin pol., bez względu na ilość mieszkańców żydów, należących do danej Gminy wyzn. Zadania tychże są wszędzie „jednakoowe”, niema zatem powodu, by ustanowić Gminy mniejsze, które mają tylko zarząd, oraz Gminy większe, które mają zarząd i Radę. Dotychczasowe doświadczenie w Gminach t. zw. Kongresówki, w których wciennie istnieje dysharmonia między zarządem a Radą, tamująca rozwój i pracę jednego i drugiego ciała, powinno być odstraszającym memento dla tych którzy życzą sobie normalnej w ramach ustawy leżącej pracy w żyd. Gminach wyzn.

Dlatego też zgodnie z dotychczasowymi przepisami ust. austr. z 21. marca 1890, podpisane Gminy proponują jednolitość Gmin przynajmniej na obszarze naszych województw, których każda Gmina wyznaniowa wybiera Radę wyznaniową, a ta ze swego grona organ wykonawczy, t. j. Przewodnictwa, zależnie od ilości radnych. Zadekretowaną przez rozporządzenie instytucja nominacji przewodniczących (art. 20. rozp.) jakoteż instytucja nominatów (art. 15 rozp.) pozostaje w sprzeczności z zagwaran-

towaną przez Konstytucję autonomię związków wyznaniowych (art. 110 konstytucji z 17. marca 1921), co ponadto wprowadzić może do Rady jednostki z której większość nie będzie mogła lub nie będzie chciała współpracować, a co w konsekwencji zatamować może normalne funkcjonowanie Gminy. Niestusznem i niecelowem jest, by rabin z urzędu był członkiem Rady wyznaniowej, co przyczynić się może do osłabienia jego powagi wobec członków Gminy i np. w wypadkach, gdy większość wypowie się przeciw jego wnioskowi i powoźnię uchwałę przez rabiną zważającą. Tak samo dokonanie wyboru rabinów i podrabinów w drodze powszechnego głosowania członków małych Gmin, godzą w znaczenie i powagę rabinów, którzy będą mieli w czasie akcji wyl. rzwej być przedmiotem krytyki, a go po dokonaniu wyboru z pewnością osłabi ich autorytet.

Rabinów powinna wybierać Rada wyznaniowa. A zatwierdzać władza nadzorcza. Postanowienia, dotyczące podziału Gmin na kilka okręgów rabinicznych, jest niecelowe, bo jeśli Rada wyznaniowa dojdzie do przekonania, że zachodzi potrzeba ustanowienia kilku rabinów z pewnością to uczyni i oznaczy ich zakres działania pod względem terytorjalni, albo rzeczowym. Odnośnie do instytucji Rady religijnej podpisane gminy uważają, iż skład jej jest za szczupły wobec czego proponują powiększenie jej ilości do liczby 71, stosownie do ilości członków byłego historycznego synhedronu.

Należałoby wdrożo rozp. oznaczyć ilość członków Rady relig., wybrać się mających z poszczególnych województw. Sposób dokonania wyboru członków świeckich objęty rozp. jest niepraktyczny, Rady wyznaniowe winny wybierać prawyborców, a ci w drodze proporcjonalnych wyborów przypadająca na województwo ilość członków Rady religijnej.

Postanowienie, że naczelna Władza nadzorcza ma prawo do nominowania prezesa Rady religijnej w razie niezatwierdzenia wyboru po raz trzeci, uważać się musi za sprzeczne z zasadami autonomii tejże Rady Religijnej.

A już zamachem na całość społeczności żydowskiej jest instytucja Stowarzyszeń wyznaniowych.

W każdej Gminie znajdują się jednostki, które będą miały faktyczne lub urojone zadania do Zarządu Gminy, a wtedy te jednostki będą mogły w myśl rozp. rozbić gminę na poszczególne Stowarzyszenia, które same nie mając zdolności życiowej i częstokroć związane z interesem jednostek, przyczynia się do rozszarpania jej majątku, do wustienia fermentu i walk wzajemnych, a efekt będzie ten, że życie religijne dla ochrony którego to stowarzyszenia zostały kreowane, ulecip i a poszczególne instytucje będą poniewierane.

Z tego więc powodu cały dział V, traktujący o Stowarzyszeniach wyznaniowych powinien zostać bezwzględnie uchylony. Odnośnie zaś do zakresu działania Rady religijnej w art. 41. powinno dotyczyć nie tylko rabinów i podrabinów, ale także i innych funkcjonariuszy duchownych.

Wymagane (w art. 43 i 44) zatwierdzenie rabinów i podrabinów przez Ministerstwo oraz postanowienie, iż rabin może być zwolniony przez Ministerstwo na wniosek Rady Religijnej, jest niecelowem i niesusznem. W pierwszym wypadku może zatwierdzić starostwo, a w drugim należy pozostawić kompetencji Rady.

Gminy bynajmniej nie mają nie przeciwko temu, aby Władza nadzorcza miała wpływ w gospodarke finansową Gmin. Ale kontrola ta nie powinna w niczem hamować życia autonomicznego Gmin.

Władza nadzorcza zaważa miała możność kontroli, gdy to uważa za potrzebne, np. w drodze lustracji gmin.

W razie ograniczenia prawa budżetowego

Gmin żydowskich nie tylko pogwałconą byłaby istota samorządu Gmin żydowskich, lecz walka ugrupowań żydowskich o poszczególne pozycje budżetowe przynosiłaby się z właściwego terenu, jakim jest kancelarja zarządu Gmin żydowskich do kancelarii władz administracyjno-politycznych, co niewątpliwie byłoby anormalną ze stanowiska interesu państwowego, jak ludność żydowskiej.

W związku z powyższem drugi ustęp art. 13 bezwarunkowo winien być usunięty, jako wykraczający przeciwko zasadzie samorządu gminnego i sprzeczny z art. 47 dekretu.

W tej mierze podpisane Gminy żydowskie, proponują przyjęcie w całej pełni dotyczących postanowień ustawy b. zaboru austr. z dnia 21. marca 1890 (O organizacjach Gmin wyznaniowych).

Wobec tego Wysokie Ministerstwo zechce wyjednać u Prezydenta Rzpłtej wydanie nowego rozporządzenia z 14. października 1927 w kierunku naprawy krzywd, wylaniających się z przepisu wspomnianego dekretu.

Do wysłanego do Ministerstwa memoriału załączony jest projekt zmian w dekrecie, opracowany w duchu tegoż memoriału przez reprezentantów Związku Gmin Żydowskich w Małopolsce.

Kronika.

MANUSKRYP TOW REDAKCJA NIE ZWRAKA.

Sobota 7. stycznia 1928
15. Teatru 5688

TEATR WIELKI.
Sobota 7. bm. o 3.30 pop. „Wesele” — ceny zniżone popoł.
Sobota 7. bm. o 7.30 wiecz. „Golem” — premia.
Niedziela 8. bm. o 3.30 pop. „Rigoletto” — ceny zniżone popoł.
Niedziela 8. bm. o 7.30 „Paganini”.

TEATR NOWOŚCI.
Sobota 7. bm. o 7.30 „Najpiękniejsza z kobiet”.
Niedziela 8. bm. o 3.30 pop. „Stodki Kawaler” — ceny zniżone popoł.
Niedziela 8. bm. o 7.30 „Niezwykły Sean”.

TEATR MAŁY.
Sobota 3.30 pop. „Murzyn Kik”. Przedstawienie dla dzieci.
Sobota 7.30 wiecz. „Raj zamknięty”.
Niedziela o godz. 12-tej w poł. „Przedstawienie dla dzieci”.
Niedziela o godz. 4-tej popoł. „Potasz i Perlmutter”. Wyst. A. Fertnera Zniżone ceny.
Niedziela o godz. 7.30 wiecz. „Raj zamknięty”. Wystep A. Fertnera.

TEATR ŻYDOWSKI.
Gościnne występy Wileńskiej Trupy Operetkowej
Sobota o godz. 3.30. po cenach zniżonych: „Księżniczka czaradzka”.
Sobota o godz. 8-mej: „Panna meżatka”.
Niedziela o godz. 8-mej: „Panna meżatka”.

REPERTUAR TEATRU WILEŃSKIEGO.
Sala „Domu Narodowego”.
Sobota 7. b. m. g. 3.15 pop. „Piewca własnej niedoli”.
Sobota 7. b. m. g. 8.15 „Skapiec”.
Niedziela 8. b. m. g. 3.15 pop. „Wielka wygrana”.
Niedziela 8. bm. g. 8.15 „Skapiec”.

UKRAŃSKI TEATR „KOOPERATYWY”
dyr. J. Stajnyka.
Sobota 7. b. m. godz. 3 popoł.: „Noc Betlejemska”.
Sobota, 7. b. m., godz. 7.30 wiecz.: „Noc Betlejemska”.

Niedziela, 8. b. m., godz. 8 popoł.: „Marusia Bohuslawka”.
Niedziela, 8. b. m., godz. 7.30 wiecz.: „Clo - Clo”.
Poniedziałek, 9. b. m., godz. 7.30 wiecz.: „Księżna Czardaza”.
Bilety przy kasie teatru od godz. 10-tej rano.

KINOTEATR.
APOLLO: „Casanova”.
PALACE: „Królowa półwiatka”.
LEW: „Casanova”.
KOPERNIK: „Zdrada w Galicji”.
MARYSIENKA: „Zdrada w Galicji”.
GHIMERA: Filmowy kalendarz.
FATAMORGANA: Bestja morska.
AVENUE: „Siódmi córka pani Jurkwowej”.
CASINO: „Drugí grzech śmiertelny”.